

Summary

The aim of the work is to demonstrate that Gilbert Keith Chesterton, one of the most famous Christian writers and thinkers of contemporary England, was philosophically speaking a Rousseauist, or, in other words, that the philosophy of Jean-Jacques Rousseau constituted in his case the most consequent and complete intellectual influence.

As no such comparative analysis was ever created before, the work begins with preliminary remarks devoted to introducing and justifying the chosen perspective. Firstly, they provide biographical sketches of both thinkers and attempts to draw certain conclusions from this juxtaposition. Secondly, they describe the most serious critical prejudices responsible for the fact that the fundamental philosophical similarities between the two thinkers had hitherto remained unnoticed. Consequently, they provide preliminary textual evidence because of which remedying this omission becomes a matter of intellectual necessity. Their last section is devoted to explaining in more detail why Chesterton's Rousseauism is not but a minor "controversy", a slight modification of his general image, but a positive "heresy" – a factor necessitating a radical reevaluation of his heritage, especially against the hitherto dominating, "orthodox" stereotypes.

The sphere of the utmost importance in this context is that of socio-political thinking. The reason for this lies in the fact that both Chesterton and Rousseau were interested primarily in the social and political dimension of life. Due to this fact, the main part of the work, chapters: I, II and III, are devoted to this topic, "functionally" divided into three aspects, respectively: the social (the so called constitution of society, its origins, causes and principles of functioning), the political – in the more contemporary sense (the so called institutions of society, government – its character, ideal form,

standard according to which it can be judged), and the economic (this which relates to production, exchange and distribution of material goods in the perspective of social life). The said aspects correspond respectively with the three elements of the motto of the French Revolution: Equality, Liberty and Fraternity, which in the case of Rousseau as well as Chesterton remains a historical occurring of special significance. Each chapter begins with a general, yet relatively thorough, reconstruction of the views of Jean-Jacques Rousseau in a given sphere of political thinking, organized as to identify their most important elements. The proceeding sections are devoted to demonstrating the presence of these elements in the thought of Gilbert Keith Chesterton. The last section is dedicated to proving the essentially “heretical” character of this presence – the fact that they influence all other, non-Rousseauist elements of Chesterton’s worldview and therefore noticing them necessitates a considerable reinterpretation of the totality of the English journalist’s intellectual heritage.

Chapter IV follows this procedure, so to speak, in a “microscale”. It is a set of three rather independent essays aimed at locating the Rousseauist traits in other, not strictly political, spheres of Chesterton’s thought, namely: his theology and apologetics, his critique and vision of civilization, lastly: his attitude towards women and their social role. The work ends with brief conclusions attempting to indicate some possible consequences of the research conducted in the dissertation, the most important of which is indubitably debunking the myth of the so called “Chesterbelloc”, one of the most prevalent and serious mistakes about the character of Chesterton’s thought and writings.

In its more technical procedures, the work makes use of what might be called “general hermeneutics” in the understanding inspired by the works of Peter Washington and Stefan Sawicki.

Streszczenie

Celem niniejszej pracy jest wykazanie, że Gilbert Keith Chesterton, jeden z najśłynniejszych chrześcijańskich pisarzy i myślicieli Anglii współczesnej, w sensie filozoficznym był roussoistą, czy też inaczej: że filozofia Jana Jakuba Rousseau odgrywała w jego wypadku rolę najtrwalszego, najgłębszego i najbardziej fundamentalnego intelektualnego odniesienia.

Ponieważ podobna analiza porównawcza nie została wcześniej sporządzona, praca rozpoczyna się od rozbudowanego wprowadzenia, mającego na celu przybliżyć czytelnikowi kontekst, w którym dokonuje się analiza. Najpierw zatem, następują krótkie szkice biograficzne odnośnie do obydwu myślicieli oraz próba wyprowadzenia z nich pewnych ważnych dla procedury badawczej wniosków. Następnie, wprowadzone i omówione zostaje zagadnienie dominujących w krytyce dorobku angielskiego dziennikarza stereotypów, ze względu na obecność których kwestia wpływów roussofskich w jego myśli nie została jeszcze poruszona, przez wielu badaczy zostałyby zaś zapewne *a priori* zdyskwalifikowana jako nonsens. Kolejna sekcja dostarcza „wstępnego”, by tak rzec, materiału tekstualnego świadczącego o tym, że jednak ignorowanie tej kwestii nie jest, przy zachowaniu intelektualnej uczciwości, możliwe, co daje asumpt do dalszych, bardziej szczegółowych badań. Ostatnia sekcja tych wstępnych rozważań poświęcona jest wyjaśnieniu dlaczego, w przeciwieństwie do wielu innych wątpliwości związanych z recepcją dorobku autora *Ortodoksji*, jego roussoizm nie może być zakwalifikowany jako zwykła „kontrowersja”, lekko może ową recepcję modyfikująca, ale stanowi realną „herezję” – czynnik burzący dotychczasowe,

„ortodoksyjne” wyobrażenia o tym autorze i domagający się zasadniczej reinterpretacji i reewaluacji jego myśli.

Ponieważ zarówno Rousseau jak i Chesterton interesowali się przede wszystkim polityczną (czy społeczną) stroną ludzkiej egzystencji, ona właśnie ma dla zawartych w pracy dociekań największe znaczenie. Z tego powodu, główna jej część, konkretnie: rozdziały I, II i III, poświęcona jest właśnie jej. Z przyczyn „praktycznych”, dla jasności wywodu, kwestię zbadano pod kątem trzech aspektów: społecznego (obejmującego wszystko to, co dotyczy tzw. konstytucji społeczeństwa, jego genezy, przyczyn, zasad regulujących jego funkcjonowanie na poziomie najbardziej ogólnym), politycznego – w sensie bardziej współczesnym (tzw. „instytucje” społeczne: sfera władzy, rządu, różnych ustrojów politycznych, ustroju idealnego, standardów oceny poszczególnych ustrojów;) i ekonomicznego (dotyczącego produkcji, dystrybucji i wymiany dóbr w kontekście ogólnospołecznym). Aspekty te odpowiadają także trzem elementom najśłynniejszego hasła Rewolucji Francuskiej, wydarzenia tak w wypadku Rousseau jak i Chestertona o doniosłym znaczeniu, odpowiednio: Równości, Wolności i Braterstwu.

Każdy z rozdziałów rozpoczyna próba ogólnej, ale jednak dość rzetelnej rekonstrukcji poglądów Jana Jakuba Rousseau na każdą z wyżej wymienionych sfer życia zbiorowego, nakierowana na wyodrębnienie ich najistotniejszych, organizujących elementów. Sekcje następne poświęcone są wykazaniu obecności tych najważniejszych elementów w myśli Gilberta Keitha Chestertona. Sekcja ostatnia każdego rozdziału poświęcona jest wykazaniu „heretyckiego” charakteru Chestertonowskiego roussoizmu – faktu, że wywierają on wpływ na wszystkie, także nie-roussoistyczne, elementy jego światopoglądu, w związku z czym jego odkrycie domaga się tego światopoglądu gruntownej reinterpretacji.

Procedura ta zostaje powtórzona, jak gdyby w „mikroskali”, w rozdziale IV, stanowiącym zasadniczo zbiór trzech niezależnych esejów wykazujących obecność istotnych wątków roussofskich także w trzech innych, niepolitycznych, dziedzinach myśli, konkretnie mówiąc: w teologii i apologetyce, w krytyce i wizji cywilizacji, wreszcie: w kwestii stosunku do kobiet oraz ich roli społecznej. Pracę wieńczą krótkie konkluzje, których zadaniem jest wskazać niektóre konsekwencje zawartych w pracy badań, z których najważniejszą stanowi bez wątpienia obalenie mitu tzw. Chesterbellocca, jednego z naraz najbardziej rozpowszechnionych i najbardziej szkodliwych stereotypów, uniemożliwiających poprawne rozumienie myśli autora *Ortodoksji*.

Z perspektywy bardziej technicznej, w pracy wykorzystano metodę pracy z tekstem, którą nazwać by można „hermeneutyką ogólną”, inspirację swą czerpiącą przede wszystkim z prac Petera Washingtona i Stefana Sawickiego.